העולם הזה

השבועון המצויר לאינפורמציה

רחוב נליקסון 8, תל־אביב
(ליד תיאטרון „אהל")
ת.ד. 136 טל. 26785
מען המברקים: „עולפסרס"
פו"ל: העולם הזה בע"מ

מורשים:
דשוס ישראל בע"מ ת"א.

מס' 836 שנה 17
כ' בחשון תש"ד
29.10.53

העורך הראשי:
אורי אבנרי

ראש המערכת:
שלום כהן

עורך משנה, כיתוב: אורי סלע
מ"מ הכתב הראשי: עמנואל סרת
עורך משנה, תבניית: נת
הצלם הראשי: דן ברגע.

חברי מערכת:
דוד ארנון, משה בן־אפרים, יחיאל בשן, יהודה גבאי, נצה נבו, לילי נלילי, אוסקר סאונר סילבי קשת

ציירי שערים:
שלמה בן־דוד, שמואל בס, שרגא חייל זאב ליפמן.
פילים סזנר, פאול קור, נרט רוסשילד.

מ"מ ראש מערכת ירושלים: זאב הרץ
ראש מערכת, חיפה: חיים כרפל

מנהל מעבדה:
דוד מתייג

סופרי חוץ:
מונטי ניקובסי, נבריאל דגון, יוש. מקסים סלומון

ראש המינהלה:
שלמה חרוי

בלי יבי.

לרבים מאתנו גרם ענין קיביא זעזוע נפשי — לא כל כך בגלל ההד הבינלאומי הנורא, שהוא עניין לדיפלומטים, אלא בגלל הצד המוסרי של המעשה.

מצדיקי קיביא טוענים טענה פשוטה: על הגבול נטושה מלחמה אמיתית. בימי קרב, אין להטיל על לוחמים מיגבלות שהן יפות בימי שלום. בקרב הכל מותר.

אי־אפשר להכחיש את הטענה הראשונה. כן, מלחמה לנו על הגבול. אולם איני יכול להסכים להנחה השניה. ישנן מיגבלות גם בימי קרב.

כעם צעיר, שזה עתה לחם את מלחמתו הראשונה, אין הם ברורות לנו עדיין. טרם קמו הוגי־הדעות שינסחו בבירור את מוסר המלחמה העברי. אולם דומני שכל חייל קרבי מרגיש אותן, אם כי לא תמיד שומר עליו.

אם רוצים אנחנו לכבד את הנשק העברי, אשר בגינו ובני בגינו יוכלו לשאתה בגאווה, מוטב שנחשוב להגיה יסוד למסורת על כך.

●

מוסר המלחמה החדיש הוא תוצאה של ספר אחד — על חוק המלחמה והשלום, שנכתב לפני 300 שנה בשפה הרומאית על־ידי הולנדי בשם הוגודה־גרוט (או גרוציוס). הולנדי זה, שהיה טיפוס מעניין למדי — פליט שנידון במולדתו פעם למאסר־עולם ופעם לגלות — הסיק את המסקנה ההגיונית ממלחמת־שלושים־השנה, מלחמה שהחריבה באותם הימים את אירופה, קטלה שני שליישים של העם הגרמני ומנעה לנצח את התפתחותה הבריאה. באותם הימים עוד היה זה טבעי לגמרי שהחיילים השכירים של המנצח יחריבו כל ישוב כבוש, יאנסו את בנותיו, יבזזו את רכושו וירצחו את הישובים.

בהשפעת דה־גרוט הבינו מנהיגי הדור שהמשכת מסורת זו תגרום להתאבדות אירופה, להרס תרבותה, לפיכך ניסחו כמה עקרונות, שבאו להגביל את המלחמה בגבולות הגיוניים. הם הסכימו ששום הגבלה מוסרית המונעת מאחד הצדדים את הנצחון אינה יכולה לעמוד במבחן המציאות. אולם כך הוסכם, כל דבר שאינו דרוש לנצחון עצמו, הגורם למות ולהרס ללא תכלית, אסור יהיה במלחמה.

מכאן באה ההבחנה בין לוחמים ובלתי־לוחמים. מותר בימי קרב לפגוע בחיי אדם הלובש מדים, בתנאי שגם הפיגוע לבוש מדים. אין להרוג חייל שנכנע. אין לפגוע בכל צורה שהיא בלא־לוחמים. אין לפגוע בכל רכוש, אלא בדרך של החרמה רשמית.

משך מאתיים שנה התנהלה המלחמה לפי כללים אלה. לולא כך לא היתה אירופה מוסיפה להתקיים אחרי המלחמות האינסופיות של לואי ה־14 ופרידריך הגדול. המהפכה הצרפתית ונפוליאון, שהחליפו את הצבא המקצועי הקטן בצבא עממי מגוייס, פגעו במידת־מה במוסר זה, ומאז ניכרת ירידה מתמדת במוסריות כל הצדדים הלוחמים. אלא שאפילו בימי היטלר עוד שמרו הלוחמים במידה ניכרת על חוקי המלחמה הבינלאומיים. הנאצים, שביצעו מעשי־תועבה כה נוראים, הטילו אותם על יחידות בלתי־צבאיות מיוחדות, למען לא ייפגע כבוד צבא הפריך.

●

הנשק האוטומטי החדיש הוסיף מימד חדש למלחמה. אין הוא מאפשר בנקל אבחנה בין לוחמים ובלתי־לוחמים. במלחמה החדישה, בית־החרושת ותחנת־הרכבת הפכו מטרה צבאית. הפועל בעורף נכנס לתחום החזית.

לא קם בדורנו דה־גרוט חדש שיתאים את החוקים הישנים למציאות החדשה. התוצאה היתה השימוש האכזרי בפצצה האטומית נגד אזרחי הירושימה ונאגאסאקי, אשר לדעת כל מומחה, היה מיותר לגמרי מבחינה צבאית. ומכאן גם מעשי האכזריות הנוראים שביצעו, כנראה, שני הצדדים בקוריאה — בהסכם במשותף את הארץ לתל־חרבות ואת בניה לעם צוענים.

המנהיגים שהאמנו להם בילדותנו לימדונו כי מדינת היהודים תהיה מעבדה לקידמת החברה, כי מציון תצא תורה לעמי העולם. אי־אפשר היה לקוות כי אנחנו נחזיר אהבה לאויבים, או לא נגן על ביתנו בכוח הנשק, ביום מלחמה. אבל אפשר היה לקוות שדוקא אנחנו נראה לעולם דוגמה חדשה של טוהר הנשק, וכי מירושלים תצא התורה המחודשת של מוסר המלחמה.

ההגנה יצרה את מושג הנשק הטהור, נתנה אותו לנו כצידה לדרך, בצאתנו למלחמה. היו אצלנו מקרים של פריצות־גדר, בחלקם היו תוצאה של חוסר מטרנו צבאית בקרב המומנים שגוייסו ואומנו בחפזון, בחלקם היו תוצאה של הרגשת־חלושה ויאוש מול עדי־פות־הכוח האדירה של האויב. בספרי עזרתי להוקיע מקרים אלה. אולם בסך הכל היינו, כך דומני, צבא הגון ומוסרי למדי.

שני התירוצים גם יחד אינם יכולים לעמוד לנו כיום. אנחנו עם חזק. במלחמת־הגנה אמיתית ימצאנו אויב מאוחדים ובריאים. מבלי לזלזל בצבאות שמעבר לגבול, אין בהם דבר שיניע אותנו למעשי יאוש או פחד.

אם כן — נקים נא סייג לנשק, כשם שחז"ל הקימו סייג לתורה. ניתן כבוד ללוחמים המסכנים את נפשם, אולם נדרוש מהם שמירה קיצונית ביותר על מוסר הקרב.

לא מתוך פחד מפני הזר. אלא למען נוכל בבוא היום להביט הישר בעיני בנינו ולומר, מבלי להתבייש: נשאנו את נשק המדינה בכבוד.

שמי שפיר

מכתבים

תעודת־יושר

הערכתי מעומק הלב להעולם הזה על מאמרו על דוד בן־גוריון (העולם הזה 835). אחרי מסע ההשמצה הסראי של עתוני מפא"י נגדה יכולו בני תמותה רגילים לאבד את חוש האוביקטיביות. העלבון הרכוכם את ראש הממשלה אינה רק מיסמך אנושי ועתונאי. היא גם תעודת־יושר לאוביקטיביות המדלטת של העולם הזה.

שמואל קוביצקי, תל־אביב

...היו לי ספקות בעבר. אני מתחייב שלעולם לא אספקפק יותר אתם עתון אוביקטיבי...

רות גורן, חיפה

קראתי את המאמר לפני תלמידי. אני חושב שהוא היה שיעורי יותר מכל אשר הבנו מלמדינו של מר בן־גוריון עצמו.

מורה (יותר בר־א בלי שם)

סוף סוף — הגעתם גם אתם למסקנה כי בי. גי. הוא האיש בדורו...

אלחנן וייס חדרה

מפליא איך שנתפסתם לתכסיסים של פוליטיקאי. כל מה שבי. גי. רוצה זה להפלק מן הבוץ שהוא עצמו הכין. אחרי־כן, אם יוסב המצב, יחזור כנראל ומושיע. אילו באמת דאג לטובת העם והמדינה — מדוע לא הסתלק מתפקידו כשעוד היתה אפשרות לאחרים לעשות משהו מועיל?

דוד שרמן, ירושלים

יורדים ומכייפים

הריפורטז'ה על היורדים (העולם הזה 853) הלבישה בשר ונידים לידיעות הקצרות המופיעות בעתונות הצומית והמסורות סטטיסטיקה יבשה על „תנועת תושבים ומהגרים".

חיים דגן, תל־אביב

...כתבכם שכח להזכיר עוד נוסע: הוא עצמו.

אלבירט ניסן, חיפה

הוא כתב, כנראה, רק על אנשים שפגש.

לראות אנשים המהגרים ועוזבים את הארץ לצמיתות — זה לא איכפת. אני מרחם עליהם. אבל לראות כל כך הרבה נוסעים לכייף — זה כואב.

יהודה אלחנני, תל־אביב

ואז הקורא אלחנני מרחם על עצמו?

לפני שנתיים היתה העליה הבעייה הראשונה בימעלה. כעת התחלפה בבעיית היורדים... „העולם ברינה בדמעה ירדו."

אריה גלדסטון, תל־אביב

„מדוע הם עוזבים?" שאלתם ופירטתם: „בולטים ביניהם הרופאים."

ידוע תדעו את הסיבה: בו בזמן שכל עם נאור מכבד את הרופא בכלל ואת הרופא היהודי במיוחד, הושם להפקר כבוד הרופא במדינת ישראל. „הרופא בשוק הפרטי נורף זחב," כתב בטרם (15.9.52) המופיע תחת חתומו האדיבה של ח"כ אליעזר ליכנה.

...ההסתה נגד רופאים הפכה מקור פרנסה ביש־ראל ואילו הרופאים המחנקים באווירה זו לפעמים אינם מוצאים מוצא אלא באותו מעשה יאוש: הנירה.

תוספק נא ההסתה נגד הרופאים — תכריח נא דעת הקהל את ח"כ ליבנה שיבקש את סליחת חברי פאים בפומבי — וכל התופעה המצערת שי דנירת רופאים מארץ ישראל תחדול מהיות.

ד"ר משה ולנשטין, בעבת־רמב"ם

אמריקאי בארוחת־בוקר

הריפורטז'ה על ליאונרד ברנשטיין (העולם הזה 833) היתה תערובת לא־רעה של קלילות ורצינות. בדבר אחד אני מסכים עם אשתו של האמן הגדול: כיצד יכול הוא לאכול דג מלוח לארוחת בוקר. כמו ישראלים פשוטים? אילו אני הייתי אמריקאי לא הייתי אוכל לארוחת בוקר אלא ספייקים, ברזיזים צליים, כותלי חזיר, כבד מטונן, קוויאר, שמן פניה, פירות, שמנת, נקניק צרפתי משובח.

בני שולמן, רעננה

מספיק. השאר גם משהו לארוחת צהרים.

נקמת־דם

..

תגובת העורך על מעשה קיביא (העולם הזה 835) היתה רחוקה מלהביע את הסלידה העמוקה שמילאה אותי. אם העולם הזה כותב בהתאפקות כזו על מעשה ברברי זה — מה יכתבו עתונים אחרים?

חיים גלברד, תל־אביב

למען עתידנו שומה עלינו לגיטוע מעשי רצח מחפירים ומחוסרי יסוד כאלה. ולמתכנני המיבצע הנ"ל אומר: אין מקום ל„גיבורי לידיעה" בקרב העם היהודי.

שלמה לוינסון, תל־אביב

איפה היתה כל ההתרגשות הזאת כשנרצחו אנשים חפים מפשע בצד זה של הגבול? הגיע זמן שנדע כי ערבים אינם מבינים שלום שפה אחרת מלבד שפת הנקמה: ברגע שיודעו כי כולנו כאן משפחה אחת שנקנם נקמת דם — לפי המסורת הערבית — אז יהיה להם יותר כבוד אלינו.

אבנר גולן, פתח־תקוה

כשרון גדום

אני חושב שבלילי גלילי גיליתם כשרון לא־מבוטל. על כן ארשה לעצמי לבקר את שירה האחרון שהופיע בכתבה על ספרי הלימוד (העולם הזה 833) בתקוה שהבקורת רק תעזור לאמנית הצעירה בדרכה המוצלחת.

ראשית כל, השורה הראשונה של השיר: „ליגיות מעוקתמות בנסירה פוחלת". איננו רוצה לחתוכה על עצם תוכן השורה האם נאה הוא לנערה ישראלית לכתוב מלים כאלה?) אבל כאדם החרד לדקדוק העברי איני יכול לעבור עליה בשתיקה. כידוע, חולו לעלתם לגיוניות כבר בימי הבית השני, שעה שהדרמנד הראשי של בית המדרשות התחלן מן המלצורה. על אחת כמה וכמה לא בנסירה פוחלת, שעה שנערות תמימות משתנפות בפרוסקלים.

ואשר לשורה השלישית: „מכבירה ונסור". אני רוצה לציין שזהו אבסורד היסטורי וספרותי כאחד. זה כאילו שהייתם אומרים מדיוראן ועד שנטוק. דבר שכל ילד בכיתה ח' יכול להוכיח את חוסר העקביות שבו. והשורה שאחרי זה, „אבושי יזף לחור". שהוא יזף לחור אין לי כל טענה. אבל מי שמע על אבושי? שנו אבוש'ילדה, אבו עלי — אפילו אבו כביר. אבל אבושי!

והשורה האחרונה: „ולרותי — הוי, אבוי — ישנה נזלת. „עלי לציין את המיונה העשיר של הנברת הצעירה — אבל זאת לא עברית. וחוץ מזה — הוי אבוי לי — יש לי נזלת. מה אתם אומרים לזה?

אברהם באון, באר־שבע

„האפשט!"

סוד חדרי

מנין שאב העולם הזה את הידיעה על החלל (העולם הזה 834) כאילו בסיס חלל הולך ומוקם בארצות הברית. הרי ידוע לכל כי דברים אלה אינם נאמרים בקול רם ולא תרנר סון בראון דוא האיש הרגיל להכחיר הכרזות כאלו.

מאיר כהן, ירושלים

ההכרזה הוכרזה על־ידי איש מדע גרמני הקרוב לוורנר פון בראון, צוטטה על־ידי כמה עתונים גרמניים, שוויצים ואמריקאיים.

מקומו של יוכל

אם לנגיב ולפשע בגרוש ושאר הצרות של אבוגוש יש חשיבות גדולה יותר מאשר יובלה ה־75 של פתח־תקוה, אז מוטב שפושעים וערבים יקראו את עתונכם. ואל תנסו לחסות על עצמכם.

יצחק גלבוע, פתח־תקוה

העולם הזה מתנצל, מבקש מהקורא גלבוע שישאיר פתח לתקוה כי כיסויו על פתח־תקוה ישופר.

עד אדמת גרמניה

הדו"ח המיוחד על מלחים ישראליים בגרמניה (העולם הזה 835) הוכיח עד כמה מיתרנו על כבודנו בפרשה ענומה זו. כדי לסנור את עיני הציבור בארץ הלעיטה אותנו הממשלה בסיפורים על הגרמנים הטובים: החזורים בתשובה. ואילו עתה אנו רואים כי העם הגרמני לא השתנה והוא עדיין שונא אותנו כפי ששנא אותנו מאז ומתמיד. אלא שעתה הוא שונא אותנו יותר כי הוא מרגיש שאנו טפילים החיים על פרי עמלו.

ד"ר הוגו גולדין, תל־אביב

במקום לקחת שילומים מהגרמנים היינו מטיבים לקחת מהם לדוגמה את המסירות לעבודה. אז כבר בנו היה הרבה יותר טוב...

יהודית לוין, חיפה

אתכן שאניותינו תבקרנה בנמלי גרמניה ושבמה עסקנים ציבוריים יבלו בה אבל דבר אחד ברור — לעולם לא יניש יהודי את עצמו בנוח כשרגליו תדרוכנה על אדמת גרמניה.

שמעון ליכט, גדרה

אני יכול להבין היטב את אותו מלח שלא יכול היה ללכת עם אשה גרמנית. הרי הם בכל זאת יותר סמיך ממים.

יוחנן ברגמן, נהריה

שום ספר לא עורר בשנה האחרונה ויכוחים כה חריפים כספרו של יגאל מוסינזון, „דרך גבר", שמתח ביקורת חריפה על החיים בקיבוץ ועל יחס ההגנה לאצ"ל בתקופת ה„סיזון".

בשבוע הבא יפרסם „העולם הזה" את

הסיפור שמאחורי הסיפור

דרך חיין של יגאל מוסינזון

יחד עם סיפור שלם חדש מפרי עטו:

„אבא עוד יחזור"

העולם הבא

השבועון המצויר לאינפורמציה.

מדיניות

פעילות ישראלית מוגברת ניכרת בימים האחרונים בכל חזיתות או"ם. בישיבת הועדה הבינלאומית לבעיות ההגירה המלאכותית מטעם ארגון הבריאות העולמי קם הנציג הישראלי, שהיה שליישי ברשימת הנואמים, ואמר: „אני מציע לדחות את הישיבה עד אחרי ארוחת הצהרים." הצעתו זכתה לאהדה כללית, ורק נציגי הגוש הערבי־האסיאתי התנגדו.

בשעת אכילת הסטיק שמע סופר יוניימד־פרס את הנציג האמריקאי מציין בזאזני הנציג הצרפתי שהיתה זאת הצעה נבונה ביותר. רואים בכך רמז דק למאמצי ארצות־הברית לחפש נסיגה מכובדת מעמדתה בשאלת ההענקה.

גם בישיבת הועדה למלחמה במזיקי גינות־נוי נשמע קולו התקיף של נציג ישראל, שדרש לפתוח את החלונות ולאוורר את החדר. הצעתו תובא לדיון מקיף בשבוע הבא, ורואים בכך תמרון מוצלח שיאלץ את הערבים להציג את עצמם כמתנגדים לטיהור האווירה הבינלאומית. רוב יציב מובטח לבצעה אך לא ברור עדיין אם תזכה לשני השליישים הדרושים לקבלתה.

סופר הארץ מודיע מניו־יורק כי היוזמה הישראלית המסויימת עוררה תקוה מסויימת בחוגים מסויימים לעלייה מסויימת של מניות הדיפלומטיה הישראלית, במקרה שלא יחולו שינויים מסויימים במצב הבינלאומי הנוכחי המסויים, דבר שיש סיכויים מסויימים שלא יקרה בזמן הקרוב ביותר.

יומנו של דני פישמן, תלמיד כיתה ב'.

יום רישון. אלכתי לה־בית־ספר. יוסי גם. אמנהל אמר שיש קבר כיתה אבד עוד אין מורה. אז החלתנו לחקות שתהיה מורה וסי־חקנו בנדורות.

יום שני. אלכתי להבית־ספר. רותי גם. אמנהל הת־רגז שבאנו. הו אמר שקבר יגידו לנו מתי שצריחים ל־בו.

יום שלישי. אלכתי לה־בית־ספר. מוליק גם. אמנהל אמר שיש קבר מורה בש־בילנוא אבל אוד אין כיתה. למהם גם לכיתה אלף קבר מצנו מורה. אז אמנהל אמר שהמצב כשה ושענחנו צרי־חים לבהין. אז הבנו וסי־חקנו קלאס.

יום רביאי. אלכתי לה־בית־ספר. דודו גם. לא היה עף עחד.

יום חמישי. אלכת' ל־קולנוא עם יוסי ורותי ומו־ליק ודודו. איציק גם.

החמשיר

הי' הי' איש בעל־קול
שקילל הדולארים אתמול.
עם ביטול המענק
שוב רגז וצעק:
„איך אוכל לקמל בלי לאכול?"